

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

IZDAJATELJ IN LASTNIK: „KMETSKA ŽUPANSKA ZVEZA“.

Izhaja dvakrat na mesec, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Občinske Uprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 30 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Občinske Uprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Uvedba davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin.

(Ponatis iz „Slovenskega Pravnika“; z dovoljenjem avtorja in uredništva.)

V seji deželnega odbora je bilo sklenjeno, da se priobči v „Občinski Upravi“ o novem davku od prirastka na vrednosti nepremičnin razprava.

Ker pa je priobčil že „Slovenski Pravek“ temeljito razpravo o tem predmetu iz peresa deželnega tajnika I. Skarje, in ker izide še posebna brošura o tem davku, se omejimo le na to, da priobčimo v „Občinski Upravi“ dotično razpravo, kakor je natisnjena v „Slovenskem Pravniku“.

I. Uvod.

Notorno je, da avtonomne korporacije vedno težje zmagujejo naloge, izvirajoče iz njih delokroga. Splošni napredek in njemu sledeča zakonodaja nalogata tem korporacijam vedno nova bremena, tako da so že začele pod njimi omagovati, pred vsem zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev; kajti njih dohodki, odvisni v prvi vrsti od davčne moči, ne rasto v istem razmerju, kakor stroški. Te nezdrave razmere silijo avtonomne, zlasti občinske in deželne zastope k premišljevanju, odkod dobiti potrebna gmotna sredstva. Ker občine in dežele vrše naloge, katere bi sicer morala prevzeti država, ako bi njih ne bilo, ni nič čudnega, če kličejo: država ti nam pomagaj, saj opravljamo tvoje posle!

Tega splošnega kliča vlada ni mogla preslišati; pripravljena je pomagati avtonomnim korporacijam, ampak, kakor kažejo dosedanja znamenja, težko da bi bila v stanu dati pričakovano, oziroma zahtevano pomoč. Saj je država sama vedno v stiski in ne more utrpeti nobenega vira dohodkov, da bi ga popolnoma ali tudi le deloma mogla prepustiti občinam ali deželam.

Iskala je torej novih davčnih virov in njeno oko je obstalo na nekem tujem vzorcu.

Na Nemškem so nekatera mesta in okrožja uvedla davek na vrednostni prirastek zemljišč. O priliki državne finančne reforme (leta 1909.) je celo proti volji vlade iz državnega zbora izšel načrt, po katerem bi se uvedel tak državni davek. Šlo je v prvi vrsti za davek na nepremičnine, naskok na premičnine, na vrednostne papirje so interesirani krogi — kapitalisti — a priori odbili.

Tudi angleška vlada je v svoje načrte davčne reforme sprejela državni davek od vrednostnega prirastka.

Sanacija deželnih financ in pa dejstvo, da je vsled določila člena XII. zakona z dne 25. oktobra 1896 drž. zak. št. 220, o direktnih osebnih davkih v l. 1909 stopilo na dnevni red vprašanje revizije, oziroma spremembe finančnega načrta, je dalo naši vladi povod, da je pričela študirati uvedbo davka na vrednostni prirastek nepremičnin. Ker pa gre za nov in negotov vir dohodkov, je država prvi poskus prepustila drugim. Sestavila je dva alternativna vzorčna načrta zakona o uvedbi davščine na vrednostni prirastek in jih potom namestništev, oziroma deželnih vlad izročila deželnim zastopom, da sklepajo, ali se hočejo poslužiti teh ponujenih davčnih virov. Po načrtu I. bi se uvedel deželni davek ob participiranju občin, načrt II. pa ima obliko okvirnega zakona o fakultativni uvedbi čiste občinske davščine. Mislim, da vsakdo lahko ugane, katerega zakonskega načrta so se oprijeli deželni zastopi, kolikor se jim je sploh zdel ta okvir dohodkov zanimanja vreden.

Donos tega novega davka je pač nepreračunljiv in, kakor kaže njegova statistika v nemških mestih, zelo spremenljiv, tako da ne more nuditi stabilne podlage za kalkulacijo v proračunih gospodarstva dežel in občin. Vzorčni načrt II. torej ni našel v nobenem

deželnem zastopu zanimanja, pač pa so po vzorčnem zakonskem načrtu I. „Obligatorna uvedba davščine na vrednostni prirastek v vseh občinah kakor deželne in občinske davščine“, sklenili zakone nekateri deželni zbori, in sicer: koroški, kranjski, moravski, tirolski in tržaški. Doslej so dotični zakoni dobili Najvišjo sankcijo in stopili v veljavo le na Koroškem (4. marca 1911), Kranjskem (1. julija 1912) in Tirolskem (1. januarja 1912). Vlada ni dopustila mnogo prememb na svojem načrtu, vsled česar so bili doslej sankcionirani samo koroški, kranjski in tirolski zakon, ki se skoro povsem drže besedila vladnega načrta.

II. Pojem in upravičenost davščine na vrednostni prirastek.

O davku na vrednostni prirastek se je že mnogo razpravljalo, ustno in pisмено; omenim naj le razprave nemškega državnega zbora in naših deželnih zborov, vladne pripombe k vzorčnim zakonskima načrtoma, „Betrachtungen zur Reichszuwachssteuer“ dr. Strutza, Berlin 1910, in dr. Perinovo razpravo „Die Wertzuwachssteuer von Liegenschaften in Österreich“ v dr. Schanzovem finančnem arhivu 1912, drugi zvezek. Za ta članek pa utegne zadostovati, če po navedenih virih podam le glavne misli.

Davku bodi podvržen le tisti vrednostni prirastek, ki ga doseže posameznik ne toliko z lastnim trudom, kolikor vsled splošnega gospodarskega razvoja in delovanja skupnosti (občin, dežel, države), torej takomenovani konjunktorni dobiček. Seveda bi se moral tak davek raztegniti tudi na druge vrste konjunktornega dobička, n. pr. pri vrednostnih papirjih, diferenčnih kupčijah. To bi bilo pravično. Tisti, ki zagovarjajo davek na vrednostni prirastek od nepremičnin, pa pravijo: Problem obdačenja konjunktornega dobička je še nov in se bo brez dvoma razvil v tej smeri, kakor zahteva čut pravičnosti; ampak začeti se mora vendar nekje in sicer pri nepremičninah, kjer je uvedba z davčnotehničnega stališča najlažja. Kajti zemljišče tvori konkretno podlago, ki je ne moreš tako lahko odtegniti davčni dolžnosti kakor n. pr. gibčne vrednostne papirje. Poudarjajo tudi, da so ravno špekulacije z zemljišči nevarne obćemu gospodarstvu. Vsakdo potrebuje nekaj zemljišča, četudi le za stanovanje. Zemljiška lastninska pravica pa je pri današnji pravni uredbi takorekoč monopolna pravica, ker je svetá le v omejenem obsegu na razpolago, zlasti če se potrebuje na določenem kraju. Zato je v tem pogledu tudi internacionalno tekmovanje izključeno. Popolnoma naravno je torej, da se je ob vedno rastočem številu prebivalstva, zlasti v mestih in industrijskih pokrajinah razvilo izrabljanje zemljiškega monopola v obliki konjunktornega dobička. Taki slučaji so pač vsakomur znani; naj navedemo samo en posebno značilen primer: Neki kmet v Britzu pri Berlinu je hotel prodati svoje zemljišče v obsegu 8 oral za 50.000 M, pa ni našel kupca. Ko pa se je tam napravila železnična postaja

in je začelo nastajati novo predmestje, se je takoj ustanovila družba, da bi spravila rastočo zemljiško rento. Kmet je sedaj zahteval in dobil 1.300.000 M za dotično zemljišče.

Nadaljni argument za upravičenost tega davka je, da raste vrednost nepremičnin v posebni meri vsled naprav, ki se ustanavljajo iz javnih sredstev, kakor so zgradbe železnic, cest, plovnihi kanalov, pristanišč, vodovodov, uravnav rek, zgradb hudournikov, ustanavljanje učnih, umetnostnih, dobrodelnih zavodov itd. Če torej vsled delovanja javnopravnih korporacij raste vrednost zemljišč, je popolnoma upravičeno, da so te korporacije deležne tudi dobička, ki izvira iz tega delovanja (ekvivalenčna teorija). Seveda ni moči v vsakem slučaju trditi, da je ves dobiček pridobil lastnik zemljišča brez svojega truda; to se pa po določenih zakona tudi vpošteva pri ugotovitvi podlage za odmero in pri odmeri davka.

III. Kranjski in koroški zakon o uvedbi davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin.

Od česa se pobira davščina in kdaj nastopi davčna obveznost.

Davščino od vrednostnega prirastka bi bilo mogoče konstruirati na dva načina. Eden bi bil ta, da bi se vsa zemljišča periodično v razdobjih po več let splošno cenila in bi se tako dognani vrednostni prirastki podvrgli obdavčenju. Tako postopanje pa bi bilo težko izvesti; za posestnika bi imelo tudi posledico, da bi moral davek plačati ob času, ko ni gotovo, ali bo sploh v resnici dosegel dobiček v tisti visokosti, kakor je ugotovljen prirastek na vrednosti; tudi bi ne bilo moči vpoštevati naknadnih izgub. Direktna davščina bi posestnika zemljišč z rastočo vrednostjo naravnost silila k prodaji pred splošno cenitvijo, povzročila bi torej mobilizacijo zemljišč.

Zato je vsekakor priznati prednost drugemu načinu, t. j. takozvani indirektni davščini od vrednostnega prirastka. Predmet obdačenja je tudi tu vrednostni prirastek, pobere pa se davek šele takrat, ko se itak izvrši prememba pri posestvu in je torej prirastek na vrednosti dejansko realiziran. Ta način indirektnega obdačenja je uveljavljen drugod in pri nas.

V nastopnem se oziram samo na določila kranjskega in koroškega deželnega zakona zato, ker tirolski za nas nima toliko praktičnega pomena. Kolikor ni nič drugega povedano, so določbe kranjskega in koroškega zakona bistveno enake.

Davščina od vrednostnega prirastka se pobira pri knjižnem ali izvenknjižnem prenosu obdelane ali neobdelane nepremičnine ali deleža nepremičnine. Za odmero davščine velja, da je prenos izvršen tudi, če še ni vpisan v zemljiško knjigo. Davščina od prirastka na vrednosti se sme raztezati samo na nepremičnine, ki leže na Kranjskem, oziroma Koroškem. Povod, da se odmeri in pobere davščina, je tudi prenos nepremičnine iz premoženja družabnika v premoženje družbe in na-

robe. Premembo v osebah javne trgovske družbe, družbe z omejeno zavezo ali družbe po državljskem pravu in premembo v osebah osebno zvezanih družabnikov komanditske družbe ali komanditske družbe na delnice, ki posedujejo nepremičnine, je smatrati enako idealnemu deležu teh nepremičnin v izmeri, ki odgovarja deležnemu razmerju izstopajočega, oziroma na novo vstopajočega družabnika pri družbeni imovini. Slično je ravnati, kadar se spremeni deležno razmerje družabnikov brez premembe v osebah (§ 1.).

V §§ 2. in 3. navaja zakon sicer taksativno oprostitve davščine; so pa dvojne, namreč osebne in stvarne. Tako so osebno oproščeni: cesar, država, dežela, javni zakladi itd. Omeniti je tukaj, da kranjski zakon pooblašča deželni odbor, zadrugam in društvom v svrhu nabave cenениh stanovanj za njih člane dovoliti tedaj oprostitve, če se deleži članov po pravilih ne obrestujejo višje kakor po 4%. To določilo je bilo sprejeto v zakon po nasvetu deželnega odbora. Koroški zakon nima takega določila. Kdor je kakor otujitelj prost davščine, je prost tudi jamstva za davščino kakor pridobitelj nepremičnine.

Stvarna oprostitve plačila davščine je zakonito priznana, če prirastek na vrednosti ne presega 10 odstotkov pridobitne vrednosti, in pa prenosom po prisilni dražbi.

Končno navaja zakon v § 4. taksativno tudi prenose, ki niso podvrženi davščini; izvzeti so, kratko povedano, prenosi od zapustnikov na dediče in voliljemnike, potem prenosi med člani rodbine in zamene kmetijskih zemljišč pri zaokroževanju in zlaganju ter stavbišč v svrhu primernejše uravnave. Tudi tukaj je mala razlika med kranjskim in koroškim zakonom; na Kranjskem namreč niso podvrženi davščini tudi prenosi na zeta ali sinaho, pač pa na Koroškem.

K tem zakonskim določilom morda ne bo škodilo par besed komentarja.

Povod določilu, da se pobira davščina tudi pri premembah v osebah družeb in pri premembah v deležnem razmerju družabnikov, je dala skušnja, da se špekulanti z zemljišči često poslužujejo oblike družeb z namenom, davščini podvržene kupčije odtegniti ob davčenju.

Če vrednostni prirastek ne presega 10% pridobitne vrednosti, je davščine prost. Na ta način zakon vpoštevata okolščino, da utegne biti del vrednostnega prirastka sad posestnikovega truda, ne da bi ga bilo moči številsko natančno dokazati; kajti pred očmi moramo imeti, da davščina zadene le takorekoč nezasluzeni vrednostni prirastek. Teh davka prostih 10% je torej smatrati za nekako pavšaliranje zasluženega vrednostnega prirastka.

Z oprostitvijo prenosov po prisilnih dražbah se varuje realni kredit. V slučaju prisilnih dražeb bi bilo moči davščino izterjati le od zdražitelja; to pa bi oteževalo prodajo, vsled česar bi trpeli škodo upniki.

Vrednostni prirastek.

Po besedilu zakona velja za prirastek na vrednosti razlika med otujilno vrednostjo nepremičnine (deleža nepremičnine), to je vrednostjo pri prenosu, ki daje povod za odmero davščine, in pa pridobitno vrednostjo; za le-to je smatrati vrednost pri zadnjem davščini zavezanem ali po §§ 2. in 3. plačevanja davščine oproščenem prenosu.

Za otujilne in pridobitne vrednosti veljajo načeloma ugotovljene otujilne in pridobitne cene, katerim je prišteti od otujitelja pridržane užitke in od pridobitelja prevzeta bremena ter vrednost drugih postranskih dajatev. To, da davščina objektivno zadene vrednostni prirastek, dočim utegnejo časih na določitev cene vplivati subjektivni momenti, oziroma utegnejo stranke navesti fingirane cene, vpoštevata zakon na ta način, da cene niso absolutno merodajne, temveč je v zakonito določenih slučajih prepuščeno odmerjajočemu oblastvu, da po predpisanem postopanju dožene občo vrednost zemljišča ob času pridobitve, oziroma otujitve.

Važno je tudi določilo zakona, kako daleč se sme seči nazaj v preteklost pri določitvi pridobitne vrednosti. Pri prvem prenosu nepremičnine, ki se izvrši po pričetku veljavnosti zakona, velja za pridobitno ceno (vrednost) cena (vrednost) za časa zadnjega pred pričetkom veljavnosti zakona izvršenega prenosa, ki ne spada v vrsto prenosov, ki po § 4. niso podvrženi davščini; če se je pa ta prenos izvršil pred 1. januarjem 1901, velja za pridobitno vrednost obča vrednost dne 1. januarja 1901.

Katere investicije in kateri izdatki se smejo prišteti pridobitni vrednosti v svrhu ugotovitve davščine zavezanega prirastka na vrednosti, je v zakonu povedano. Zakon za Kranjsko se razlikuje od koroškega v tem, da ne dopušča prištevati takih izdatkov pridobitni vrednosti tedaj, kadar so se pokrili iz podpor. Dotična določila so logična posledica načela, da davščina zadene samo nezasluzeni vrednostni prirastek.

Odmera davščine.

Za izračun prirastka na vrednosti in za to merodajne posestne dobe sta merodajna vsebina in čas otujilnega opravila, na katerem sloni prenos.

Od izračunanega prirastka na vrednosti se predvsem odračuni 10% pridobitne cene kakor davščine prosti del. Ostanek se vzame za podlago odmeri. Izmera je v odstotkih stopnjevana po visokosti vrednostnega prirastka (ne glede na 10% odbitek) in po posestni dobi. Na Kranjskem znaša davščina 5% pri povišku vrednosti za več nego 10% do všteti 15% pridobitne vrednosti (1. stopnja), 6% pri povišku vrednosti za več nego 15% do všteti 20% (2. stopnja) itd. Vseh stopenj je 21. Po najvišji stopnji znaša davščina 25% pri povišku vrednosti za več nego 111%. Tako izračunjena davščina se pa zniža za 5% pri posestni dobi nad 5 do 10 let, za 10% pri

posestni dobi nad 10 do 15 let itd. Najvišji popust je 50 % pri posestni dobi nad 30 let.

Na Koroškem se odmeri davščina s 5 % pri povišku vrednosti nad 10 % do 20 % pridobitne vrednosti (1. stopnja), s 6 % pri povišku vrednosti nad 20 % do 30 % (2. stopnja) itd. Vseh stopenj je 13. Po najvišji stopnji je odmeriti 25 % davščine pri povišku vrednosti nad 150 %. Tudi na Koroškem se tako izračunana davščina se zniža po razmerju posestne dobe, in sicer za 10 % pri posestni dobi nad 5 do 10 let, za 20 % pri posestni dobi nad 10 do 15 let itd. Najvišji popust je 50 % pri posestni dobi na 25 let.

Iz teh navedeb izhaja, da je na Kranjskem davščina v obeh ozirih višja nego na Koroškem. V obeh deželah pa se z vpoštovanjem posestne dobe pri izmeri davščine omejuje špekulacija z zemljišči in varuje konservativna, torej predvsem kmečka posest.

Ako se knjižni prenos lastnine do nepremičnine (deleža nepremičnine) izvrši na podlagi več zaporednih izvenknjižnih prenosov neposredno od prvega otujitelja na zadnjega pridobitelja, je izračunati davščino od vsakega prenosa posebe. Tako izračunane davščine je sešteti. Pri tem pa je z onimi izvenknjižnimi prenosi, ki bi bili sicer po § 3., če vrednostni prirastek ne doseže 10 % pridobitne vrednosti, davščine prosti, ravnati tako, kakor bi se po njih sploh ne bila izvršila nobena prememba posesti. Po tem zadnjem določilu se z izvenknjižnimi prenosi v nekem oziru ravna strožje, kakor s knjižnimi. Zakon hoče namreč preprečiti, da ne bi stranke fingirale izvenknjižnih prenosov v ta namen, da bi prenos, ki pokaže davščini zavezani vrednostni prirastek nad 10 %, navidezno delile v več zaporednih prenosov, katerih nobeden ne bi izkazoval nad 10 % vrednostnega prirastka.

Davščino plača otujitelj, če pa je od njega neziterljiva, jamči zanjo pridobitelj.

Priredbena oblastva in postopanje.

Na Kranjskem je odmerjanje davščine za celo deželo poverjeno deželnemu uradu v Ljubljani, ki nosi naslov: „Nadzorništvo deželnih naklad kakor deželni urad za odmero davščine od vrednostnega prirastka nepremičnin“. Da ni bilo treba ustanoviti popolnoma novega urada, je namreč deželni odbor odmerjanje naložil že obstoječemu nadzorništvu deželnih naklad. To je pač provizorna uredba, ker se še ne more vedeti, kako se obnese nova davščina, in je veljavnost dotičnega zakona časovno omejena.

Na Koroškem se je odmerjanje davščine v občinah z lastnim statutom prepustilo občinam samim, le v ostalih občinah je poverjeno deželnemu uradu. Vendar lahko deželni odbor odmerjanje izroči tudi občinam, ki nimajo lastnega statuta.

Vsak otujitelj je dolžan, določenemu uradu naznani prenos v 14 dneh ter navesti za odmero merodajne okolščine in predložiti dotične listine v izvirniku ali poverjenem prepisu; na zahtevo odmerjajočega urada mora podati tudi pojasnila o dejstvih, važnih za

odmero. Enako dolžnost imajo družbe glede prememb v osebnem stanju ali deležnem razmerju družabnikov. Pridobiteljem nepremičnin je naloženo, dajati pojasnila.

Če oblastvo za podlago odmere ne vzame naznanjenih cen, predpisuje zakon obravnavanje s stranko; tendenca zakona je ta, da je skušati s stranko doseči sporazum in ogibati se stroškov sodnih cenitev.

O odmeri davščine se zavezanca obvesti s plačilnim nalogom; kogar pa veže jamstvena dolžnost, se mu naznani z jamstvenim plačilnim nalogom, da se uveljavlja njegovo jamstvo. Proti plačilnemu in jamstvenemu plačilnemu nalogu je dopusten rekurz, ki ga je v 30 dneh po vročbi vložiti neposredno pri deželnem odboru; rekurz, kakor sploh v davčnih in pristojbinskih zadevah, nima odločilne moči. Da je rekurz vložiti neposredno pri drugi stopnji, kar drugače v upravnem postopanju ni navadno, si razlagam tako, da druga stopnja lahko dobi od prve za instruiranje akta potrebne spise in podatke „brevi manu“, ker imata pač redoma svoj sedež v istem kraju.

Ako kdo opusti naznanilo, se brani dajati pojasnila, napačno izpove ali zamolči važne okolnosti, se mu po zakonu sme naložiti zvišana pristojbina, oziroma globa, in sicer le-ta samo v kazenskem postopanju pred političnim oblastvom.

Prisilno izterjanje davščine je možno s politično izvršbo ali pa sodnim potom.

Glede zastaranja davščine in eventualnega poviška je vporabljeni določila za neposredne državne pristojbine, veljavna po zmislu zakona z dne 18. marca 1878, drž. zak. št. 31.

Poraba donosa davščine in njenega poviška.

Na Kranjskem gre od donosa davščine in eventualnega poviška najprvo 5 % deželnemu zakladu za režijski prispevek, od ostalega donosa pripade po odbitku event. povračil, povračilnih obresti, sodnih cenilnih in izvršilnih stroškov polovica deželi, polovica pa občini, v kateri leže otujena zemljišča.

Po koroškem zakonu pa participirajo občine v večji meri, zlasti mesta z lastnim statutom. Občine, ki same pobirajo davščino, dobe 80 %, dežela 20 % donosa, kjer pa deželni urad pobira davščino, gre v deželno blagajno 30 %, v občinsko pa 70 % donosa, seveda po odbitku event. povračil, povračilnih obresti, sodnih cenilnih in izvršilnih stroškov.

Kakor kažejo skušnje drugod, je donos davščine nestalen in spremenljiv. Zato ni popolnoma nemogoč slučaj, da dobi kedaj kaka občina tako velik donos, da dotično leto zanj nima porabe. Na primer v majhni občini, ki je za pokritje potrebščine poskrbela pri rednem letnem proračunu, se proda ali razproda veliko posestvo. Glede na take eventualnosti imata kranjski in koroški zakon še posebno določbo glede porabe donosa v občinah. Deželni odbor sme namreč dogovorno s političnim deželnim oblastvom odrediti, da se donos, ki pripade občinam, samo do določenega zneska porabi za tekoče občinske potrebščine, morebitni osta-

nek pa odkaže nabiralnemu zakladu, ki se mora z naraslimi obrestmi vred rabiti za investicijske naprave, zlasti za ljudskošolske zgradbe, za preskrbovanje stanovanj in za občila ali pa za povračila dolgov. Na Kranjskem pa ta določba ne velja za mesta z lastnim statutom. Vlada si je torej pridržala popolno ingerenco na obligatorne nabiralne zaklade, torej na čisto gospodarsko zadevo, o kateri občina odloča po občinskem redu avtonomno, nadzorstvo pa gre edinole višji avtonomni korporaciji. Varujoč avtonomijo, je kranjski deželni odbor svoj pomislek naznanil vladi, ki pa ni odnehala.

Doba veljavnosti.

Zakona sta na Kranjskem in Koroškem dobila veljavo z dnem razglasitve izvršitvenega ukaza in jo izgubita z 31. dnem decembra meseca leta 1917. Vladno motivno poročilo pravi, da je doba veljavnosti zato, ker je to davčno polje novo, tako omejena kakor je omejena, oziroma se namerava omejiti pri ureditvi državnih odkazil deželnim zakladom, pri zakonih o deželnih nakladah na pivo in pri ureditvi dokladne prostosti osebnodohodninskega davka. Taka omejitev je morala roditi pomisleke in sumnjo, da hoče vlada kakor n. pr. deželne naklade na pivo — česar sicer se ni izvršila — tudi to davščino inkamerirati. Odij uvedbe nove davščine bi prevzele dežele, in če bi se ta vir dohodkov obnesel, ga utegne država vzeti deželam ali pa zahtevati svoj delež. Saj avtentični in natančni podatki o donosu bodo državi na razpolago, ker je po zakonu predpisano, da se morajo po določenih formularjih napravljati o davščini izkazi, ki jih je na zahtevo predložiti vladi. Kranjski deželni odbor je zato vprašal vlado, ali bi dobil sankcijo tudi zakon brez časovne omejitve veljavnosti, in če ne, kateri razlogi nasprotujejo; izrekel je tudi bojazen, da bi zakon, če bi veljal samo za tako kratko dobo, utegnil služiti špekulantom. Vlada je odgovorila, da v tem ne odneha, sklicujoč se v prvi vrsti na razlog motivnega poročila. Dostavila je med drugim tudi, da bo potek dobe veljavnosti nudil ugodno priliko, da se na podlagi pridobljenihkušenj takrat izvrši revizija prvega zakona. Meni se niti ta, niti v motivnem poročilu navedeni razlog ne vidi prepričevalen.

I. Skarja.

Zabranitev vpogleda v zapisnik odborovih sej.

(K § 48. obč. reda.)

Pripetilo se je, da je zahteval v neki občini občinski odbornik od župana, da mu pokaže sejni zapisnik. — Župan tega ni hotel storiti in je dejal dotičnemu odborniku, da mu bo poslal prepis zahtevanega zapisnika, česar pa tudi ni storil. — Na tozadevno pritožbo je zahteval deželni odbor od župana pojasnila, zakaj je zabranil vpogled v sejni zapisnik, kar je po določbah § 48. obč. reda protipostavno.

V svojem poročilu se je izgovarjal župan s tem, češ da je dotični občinski odbornik in se mu je zapisnik itak pri seji prebral; dalje ker se ima v kratkem vršiti seja občinskega odbora in bo takrat zapisnik na vpogled; končno pa, da je bil župan mnenja, da je boljše, ako zapisnika ne pokaže, ker je dotični odbornik nagovarjal ljudi proti županu, češ da bi utegnil tudi sedaj povzročiti prepir in sovraštvo.

Na to poročilo je izdal deželni odbor županstvu sledečo rešitev:

Županstvo se opozarja, da se mora pokazati sejni zapisnik tudi vsakemu občinskemu odborniku, čeravno je bil dotični sam navzoč pri dotični seji. Zato je županov izgovor, češ da se mu zato ni pokazal zapisnik, ker se mu je itak pri seji prebral, — ničev in županovo postopanje protipostavno.

Kar se pa tiče preprirov v občini in baje ščuvanja proti županu, se pripominja, da to nima z županovimi uradnimi dolžnostmi ničesar opraviti.

Če meni župan, da je osebno žaljen, naj išče zadoščenja sodnim putem, ako je posredovanje pri občinskem posredovalnem uradu nemogoče. Nikakor pa ne sme župan vsled tega kršiti postavnih določil.

Vsekako mora župan s taktnim nastopanjem napram vsem občanom brez razlike preprečevati spore v občini, zlasti med seboj in občani, ne pa tem dajati morda celo povod za nasprotovanje.

Gospodarstvo.

25 let pogozdovanja Krasa na Kranjskem.

Gozdni nadsvetnik Rubbia je v posebni knjigi izdal poročilo o 25 letnem delovanju kraške pogozdovne komisije na Kranjskem, t. j. od l. 1886. do konca l. 1911. Sicer se je že pred tem časom delalo na tem polju ter se je od leta 1872. do 1886. pogozdilo na Kranjskem vsega vkup 250 ha Krasa, za kar se je izdalo okroglo 54.000 K. Pravo delo pa se začne šele na podlagi zakona z dne 9. marca 1885 in številnih kasnejših dodatkov, naredb itd.

Vsega vkup se je v 25 letih pogozdilo okroglo 2910 ha, in sicer je to delo izvršilo 2391 delavcev v 306.530 dninah. Sadik se je za nove nasade porabilo nad 26 milijonov, kar je stalo 201.310 K, za dosajanje (dopolnitev) nasadov pa nad 18 milijonov sadik s stroškom 135.757 K. Povprečno so znašali stroški novega pogozdovanja za vsak ha po 92 K 56 vin., dopolnitve nasadov pa po 56 K 86 vin. Glavni del gozdnih sadik, t. j. 44 milijonov so dale državne šolske gozdne drevesnice. Nasadi so se tudi po nasaditvi varovali in gojili. Posebno je bilo treba naprav proti požarom, kajti tekom 25 let je uničil požar nič manj kot 96 ha nasadov. Zgradilo se je mnogo obrambnih zidov in požarnih jarkov, katerih skupna dolžina znaša nad 43 km; stroški za naprave proti ognju so znašali 24.647 K. Skrbno in temeljito se pazi in pokončuje nasadom

škodljive žuželke, vsled česar s te strani ni bilo posebnih škod. Proti suši poleti ter snegu in ledu pozimi pa seveda ni nobene pomoči.

Izmed raznih vrst lesa se je na kranjskem Krasu najbolje obnesel črni bor; od 47 in pol milijona vseh zasajenih sadik je bilo 43 in pol milijona črnega bora. Nekaj malega se je nasadilo tudi smrek (nad dva milijona) in mecesna. Izvrstni vspehi so se dosegli z Weymouths-borovcem (*Pinus Strobus*), ki se bo zato v bodoče bolj upošteval. Za dosajanje in podsajanje se je uporabila tudi jelka, ki je na Krasu domače drevo, tako da je sedaj že nad 480 ha podsajenih z jelko. Za listnato drevje talne razmere doslej še niso bile ugodne, kakor hitro pa se toliko izboljšajo, bo tudi listnato drevje pri pogozdovanju igralo veliko vlogo.

Vprašanja in odgovori.

41. Županstvo S.

Vprašanje:

1. V I. letniku št. 19 „Občinske Uprave“ je v članku „Oskrba revežev v Avstriji“ omenjeno, da občina, ki podpira ali oskrbuje kakega tujega reveža, mora to takoj naznaniti domovinski občini, in da so v tem oziru že izšle sodbe upravnega sodišča. — Prosimo, da naznanite tozadevne sodbe.

2. Ali je v resnici l. 1849. izšel začasni občinski zakon, glasom kojega se je že po 4letnem bivanju v eni občini doseglo ondi domovinstvo? — Ali ima ta zakon še veljavo, oziroma se li more sedaj na podlagi tega zakona zahtevati sprejem v domovinsko zvezo za osebo, ki je ob času izdaje tega zakona bivala v eni občini nad 4 leta? Ali je dotičnik v resnici dosegel domovinsko pravico v dotični občini in ali se ga res ni mogoče ubraniti?

Odgovor:

1. Glede takojšnjega obvestila domovne občine od strani občine, ki oskrbuje kakega reveža, je bilo izdanih zlasti več ministrskih odločb, pa tudi upravno sodišče se je že opetovano pečalo s takimi zadevami. Vendar so bili poedini slučajji različni, vsled česar ne kaže, navajati posameznih odločb oziroma razsodb kot splošno veljavne.

Sicer pa sta § 30. domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863, drž. zak. št. 405, in § 8. ubožnega zakona za Kranjsko z dne 28. avgusta 1883, dež. zak. št. 17, že sama na sebi dovolj jasna. — Vprašanje nastane le, do ktere višine stroškov nosi odgovornost za škodo, ki nastane vsled nepravčasnega obvestila, občina bivališča. — V tem oziru je odločilo ministrstvo notranjih zadev z ukazom 4. februarja 1868, št. 984, da je občina, ki je opustila takojšno obvestilo, odgovorna za vso vsled zamudnosti nastalo škodo, — to se pravi, odgovornost nosi le za ono škodo, ki je nastala domovni občini vsled tega, ker je prepozno zvedela za oskrbovanje svojega reveža v tuji občini, ker bi bila sicer pri takojšnjem obveščenju lahko ukrenila, da bi se bil dotični revež bodisi doma ali pa drugje ceneje oskrboval. — Povračila opravičenih stroškov pa se domovna občina ne more ubraniti.

Enako odločbo je izdalo notranje ministrstvo 23. septembra 1871, št. 13.240.

Razsodba upravnega sodišča v takem slučaju: 24. novembra 1876, št. 311.

Vzemimo slučaj: A. biva v občini B., pristojen pa je v občino C. — A. nenadoma zboli in gre v bolnišnico v dotičnem kraju, ki ga pa po kratkem zdravljenju odpusti. — Za delo je še nesposoben, zato mu daje občina B. podporo skozi 20 tednov. Šele po preteku te dobe pa obvesti občina B. domovno občino C. o tem in zahteva povračilo vse izdane podpore. — Domovna občina pa pravi: Če bi jo bila občina B. obvestila takoj po prvih tednih, bi bila prevzela siromaka A. v lastno oskrbo in oskrbovanje bi bilo polovico ceneje.

V tem slučaju mora občina B. trpeti one višje troške, za kolikor bi bilo oskrbovanje od strani domovne občine ceneje.

2. Začasni občinski zakon z dne 17. marca 1849, drž. zak. št. 170, dobite v I. Pfeiferjevi zbirki zakonov III. zvezek. — S štiriletnim bivanjem si je pridobil domovinsko pravico po § 12. b) tega zakona vsak, kdor je bival toliko časa v občini, če ga je dotična občina molče trpela. — Zakon velja seveda še sedaj za vse one, ki so v tistem času, pa dotlej, da je domovinstvo uredil novi domovinski zakon, na omenjeni način bivali v kaki občini 4 leta.

42. Županstvo občine T.

Vprašanje (ur. na d. o.):

Županstvo prosi pojasnila, kako se hoče ravnati pri obravnavah posredovalnega urada. — Dalje prosi županstvo, da bi izdal deželni odbor knjigo, iz ktere bi se razvidelo, kakšna in kako visoka kaznen se lahko določi strankam, če se ne doseže poravnava. Sploh prosi županstvo za vsestranski pouk glede poslovanja posredovalnih uradov.

Odgovor (uradno pojasnilo d. o.):

Glede poslovanja občinskih posredovalnih uradov ima že sam zakon z dne 27. septembra 1911, dež. zak. št. 45, jasna določila. Vrh tega pa dobi županstvo podrobnejša navodila tudi v 3., 4. in 20. številki „Občinske Uprave“ iz leta 1912.

Ta navodila in pa zakon sam po mnenju deželnega odbora zadostujejo, dokaz temu, da se v pretežnem številu občin vrše poravnave brez ovir.

Kar se tiče kaznovanja — se opozarja županstvo, da nima posredovalni urad za to niti pravice, niti je to namen zakona, ker hoče zakon ravno poravnave mirnim potom — brez občutnih stroškov za stranke.

Edina možnost kaznovanja, ki daje posredovalnemu uradu pravico, naložiti stranki vsled neopravičene odsotnosti na poziv globo od 1/2 K do 5 K, — je pa natančno izražena v § 16. navedenega zakona.

43. Županstvo Dolsko.

Vprašanje:

Kdo je dolžan plačati zaupnike posredovalnega urada za čas zamude: občina ali stranke?

Odgovor:

Po po § 35, zadnji odstavek zakona z dne 27. septembra 1911 dež. zak. št. 45 o obč. posredovalnih uradih morajo trpeti troške za odškodnino, ki gre zaupnikom posredovalnih uradov po zmislu § 10 navedenega zakona, dotične občine, torej se imajo izplačati iz občinskega zaklada.

Morebitne troške za ogleda itd. pa trpe stranke po določbi § 19 tega zakona.

44. Županstvo Hrenovice.

Vprašanje:

Županstvo prosi pojasnila, je li primorano dostavljati od tukajšnjega okrajnega sodišča mu doposlane sodnijske spise?

Odgovor:

O tem predmetu smo že mnogo pisali, zato nismo v stanu še enkrat vsega ponavljati, ampak opozarjamo le na odgovor pod št. 95 na strani 103 in pa na članek na strani 141/142 lanskega letnika (1912) „Občinske Uprave“. — Vaša občina se je glasom tega članka svoječasnno zavezala izvrševati dostavljanje sodnih spisov.

One številke „Občinske Uprave“ iz leta 1909, v katerih se je obravnavalo tudi to vprašanje, so navedene na strani 103. leta 1912. — Opozarjamo, da je vse informacije sedaj kaj lahko dobiti, odkar obstoji indeks, ne da bi nam bilo treba stare stvari še enkrat priobčevati.

45. Županstvo Š. V.

Vprašanje:

V ljubljanski okolici delajo razni civilni jezdec iz mesta po travnikih in njivah velikokrat občutno škodo. — Ali se more s kakim razglasom zabraniti ježa čez travnike in polje? Kaj bi bilo proti temu ukreniti?

Odgovor:

Postopanje za take slučaje naj se izvede po določbah postave z dne 17. januarja 1875 dež. zak. št. 8, III. del (o obrambi poljščine). — Predvsem naj bi vsa okoliška županstva skrbela, da se nastavijo povsod poljski čuvaji. Seveda bi bilo umestno, da bi se prepovedalo jahanje potom javnih razglasov in z napisnimi deskami, kjer bi se za vsak prestopok določila najvišja globa. Razglas pa bi bil potreben tudi v Ljubljani sami.

Postopanje proti krivcem radi poljske poškodbe, ki je ima izvrševati župan dotične občine po § 30 gori navedene postave, bo seveda mogoče le, če se krivca dobi ali vsaj dožene, kdo je bil, zato naj se opozori prebivalstvo v razglasih, da pazi na vse one, ki z ježo, hojo, ali kakorsibodi delajo škodo na polju, naj vsak tak slučaj zasleduje, poizveduje za krivci in jih takoj naznani pristojnemu županstvu.

46. Županstvo S.

Vprašanje:

Na podlagi občinskega zakona z dne 17. oktobra 1910 so se morale vršiti po vsej Kranjski deželi v letu 1911 nove volitve za občinske zastope, akoravno niso opravljali službe celo triletno dobo, recimo, da so jo le dve leti. — Ali je vpoštevati v takih slučajih § 20, odstavek 5 obč. uprave. (?) — In ali se more kdo prisiliti h kazni na podlagi § 20, odstavek 8?

Odgovor:

Po besedilu § 20, točka 5, občinskega reda (ne „uprave“) — se sme odreči izvolitvi v novi občinski odbor oni, ki je bil v starešinstvu popred celo volilno dobo. — V zakonu torej ni naravnost izrečeno, da mora trajati ta doba ravno tri leta, ker traja lahko tudi dalj ali pa manj časa, n. pr. če se volitve novega odbora iz kateregakoli vzroka zavlečejo, ali pa v drugem slučaju, če se n. pr. občinski odbor predčasno razpusti.

Navedeno določbo obč. reda je torej na vsak način smatrati tako, da se sme odreči obč. odborništvu oziroma novi izvolitvi vsak, ki je bil v starešinstvu v predidoci volilni dobi, pa naj je ta doba trajala 2 leti, 3 leta ali več.

To naše naziranje je tembolj utemeljeno, ker je ravno novi občinski volilni red zakonitim potom določil

krajšo volilno dobo za prejšnje zastope, ker so se morali voliti novi občinski odbori brez ozira na to, koliko časa so že poslovali stari odbori.

Kar se tiče kaznovanja Vas opozarjamo, da ima to pravico le deželni odbor, če ga za to naprosi občinski odbor.

Književnost.

Slovarček nemškega in slovenskega jezika.

Sestavil dr. Janko Šlebinger, c. kr. profesor, založila „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani. Cena K 1.20, vezan v celo platno K 1.80.

Z veliko skrbjo in natančnostjo sestavljen slovarček v žepni obliki bo vsled svoje velike porabnosti vsakemn dobrodošel, posebno pa še samouku in šolski mladini. Slovarček je rodila živa potreba; ima namreč veliko prednost, kakršne ne najdemo v drugih slovarjih. Razlikuje se od podobnih pripomočkov predvsem v tem, da upošteva v nemško-slovenskem delu tudi oblikoslovje nemškega jezika.

Kdor se je uspešno seznanil z glavnimi pojmi nemške slovnice vsaj v onem obsegu, ki ga nudi I. del knjižice „Nemščina brez učitelja“, ta bo s pomočjo slovarčka lahko čital nemške sestavke.

Samouk in šolska mladina si bo s pomočjo tega slovarčka ne samo poiskala potrebnih nemških besedi, temveč jih bo vedela tudi pravilno rabiti.

Druga nedosežna vrлина slovarčka je izvanredno nizka cena K 1.20 za broširan, oziroma K 1.80 za v platno vezan izvod (po pošti 20 vin. več).

Priročna žepna oblika in prikupna zunanost je tudi važna prednost te lepe knjižice.

Za šolsko mladino bo ta slovarček pri učenju nemščine zelo koristen in važen pripomoček, ki naj ga stariši ne odrekajo svojim otrokom, temveč naj jim slovarček omislijo, posebno tam, kjer šolska vodstva sama v tem oziru še niso ničesar ukrenila.

Cerkvena književnost.

„Katoliška Bukvarna“ priporoča za mesec majnik čč. župnim uradom:

Dr. Jeršetove Šmarnice „Mati čudovita“. Teh šmarnic bo res vesel šmarničar in veselo ljudstvo. Dr. Jerše je povedal najlepše, kar je vedel, in tega lepega je mnogo. Z govorniško silo, živahno, pestro, a brez pretiravanja in izmišljanja kaže dr. Jerše Mater čudovito, njene prelepe prednosti in čednosti. Največja prednost teh Šmarnic je pa, da so res šmarnice, govori o Mariji in sicer govori povzeti iz dogme.

Ker je radi finega papirja oblika kaj priročna in so knjižici dodane lepe mašne in druge molitve, se bodo te šmarnice priljubile tudi kot molitvena knjižica s premišljevanji.

Cerkvena glasba.

12 pange lingua - tantum ergo. Za mešan zbor zložil Fr. Gerbič. Založila „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani.

Cena partituri 1 K 80 vin., glasovom po 40 vin. Naš velezaslužni skladatelj, ravnatelj Gerbič, je podal cerkvenim zborom zopet zbirko, ki obsega 12 njegovih najnovejših napevov: pange lingua - tantum ergo.

Gerbičeve tantum ergo moramo prištevati v vrsto najbolj praktičnih in za naše razmere posebno po deželi najbolj porabnih.

Zbirka je vredna vsega priznanja in priporočila. Želeti je, da jo uvrsti vsak pevovodja v svoj repertorij, ker bode z malim trudom sigurno dosegel lepe uspehe.

Raznoterosti.

V deželnih dobrodelnih zavodih v Ljubljani je bilo v letu 1912. oskrbovanih 11.441 bolnikov in sicer jih je bilo sprejetih v deželno bolnišnico 10.349. Od teh je bilo sprejetih na medicinski oddelek 2705, na kirurški oddelek I. 2091, na kirurški oddelek II. 1582, na okulistični oddelek 1865, na dermatološki oddelek 1102, na infekcijski oddelek 104, na opazovalni oddelek 188, na ginekološki oddelek 759, v deželno porodnišnico 599. V deželni porodnišnici je bilo 253 zakonskih in 232 nezakonskih mater, rojenih je bilo 485 otrok, od teh 260 moških in 255 ženskih otrok, ter 44 mrtvorjenih otrok. V otroški bolnici je

bilo na deželni račun oskrbovanih 106 otrok, v blaznici na Studencu 274 oseb, v deželni blaznici hiralnice 24, v hiralnici sv. Jožefa na deželni račun 89. — Umrlo je v deželni bolnici 475 in v hiralnici pri sv. Jožefu pa 45 bolnikov.

7000 let staro mesto. Ameriški inženir in arheolog Lafave poroča, da je našel v Arizoni sledove kulture, ki so starejši ko 7000 let. Po njegovih podatkih se nahajajo blizu mesta Phönixa zapadno od Tonto-zaliva na nekem vrhu Mazatazalskega pogorja razvaline starodavnega mesta, ki dokazujejo, da je v predzgodovinski dobi živel tam visoko kulturni narod. Lafave je našel med drugim bombaževe izdelke in sklepa iz tega, da je morala imeti Arizona enkrat čisto drugačno klimo, kakor jo ima sedaj, ker se, kakor daleč sega zgodovina, v Arizoni ni nikoli prideloval bombaž. Lafave je našel dalje glinaste izdelke in zidne slike religiozne vsebine, ki pričajo, da so bili neznani prebivalci mesta čistilci solnca.

Občinski in posojilniški tajnik in organist

vešč slovenskega, nemškega in hrvaškega jezika, v vseh občinskih, združnih, društvenih in zemljiško-knjižnih zadevah dovršeno praktičen, z višjo glasbeno naobrazbo, službujoč nad 18 let na večjih krajih, zanesljiv, trezen in strogo rednega življenja

želi premeniti službo

takoj ali v doglednem času na Slovensko. Pojasnila pri „Občinski Upravi“. 1-5

Kranjska deželna banka v Ljubljani

v deželnem dvorcu — vhod v Gosposki ulici 2.

Obrestje hranilne vloge po

$4\frac{1}{2}\%$

brez vsakega odbitka. Obresti se pripisujejo glavnici polletno. Vloge v tekočem giro-računu in na blagajniške liste po najugodnejših pogojih.

Daje komunalna posojila

občinam, okrajnim in šolskim odborom ter zdravstvenim zastopom v

$4\frac{1}{2}\%$

komunalnih zadolžnicah.

Hipotekarna posojila

v zastavnih listih po

$4\frac{1}{2}\%$

Eskomptuje menice denarnih zavodov in daje lombardna posojila. Prodaja lastne pupilarno-varne komunalne zadolžnice in zastavne liste.

Banka je pupilarno varen zavod ter jamči zanjo dežela Kranjska.

Uradne ure za stranke vsak delavnik od pol 9. ure dopoldne do 1. ure popoldne.